

ցան՝ Վինուէ կամ Ղաբէլոն գերի երթալէն առաջ զրուած սուրբ զրբերը : Ղաբէլոնի գերութենէ ետե Վզրաս քահանայապետը Սովսեսին այբուբենին տեղ սկսաւ գործածել Վաղդէացւոցը , որ գրեթէ նոյն էր , բայց աւելի պարզ ըլլալուն համար դիւրին էր գրելը . և բոլոր հին և վաւերական սուրբ զրբին օրինակները աս գրով գրել տրւաւ , թէպէտ Սամարացիք չնդունէր ցան աս Վզրասին ըրածը , և պահեցին Սովսեսին գտած գրերը :

(Ժ) որ Սովսեսի ժամանակը գիր կար , յայտնի կ'երևնայ որ Սովսէս հնգամատենին մէջ պատմած բաներէն շատ բան ալ բաց 'ի բերնէ բերան անցած աւանդութիւններէն՝ առեր է նաեւ զրբերէ . վասն զի անկարելի է որ միայն աւանդութեամբ մնացած ըլլային կարգաւ աշխարհիս ըստեղծմանէն ինչուան իր ատեն այնչափ ծննդաբանութիւններ և ժամանակագրական կարգը . ուստի պէտք է ըսենք թէ իւրաքանչիւր ցեղին նահապետը իր ցեղին ճիւղագրութիւնը որդւոց որդի գրով կ'աւանդէր ետքիններուն : Երկայ է սովորական ընդհանուր կարծիքը , ինչպէս կ'ըսէ Ֆլեօրի Խորայեղացւոց ու Վրիստոնէից սովորութեանց վրայ գրած զրբին մէջ . « Յանհնարիցն է եթէ զայնչափ բազմութիւն թուոց զորս Սովսէս 'ի մատենի իւրում արձանացուցանէ , կալեալ իցէ յուշի այնր ժամանակի որերոյ . զհասակ , ասեմ , տարեաց ամենայն նահապետաց անդուստ յԱգամայ , զորոշ թիւս սկզբան և վախճանի համաշխարհական ջրհեղեղին , և զչափ տապանին : Է ինչ կարևոր ապաստան լինել 'ի սքանչելիս և 'ի յայտնութիւնս . այլ քաջ իսկ յայտնի է , զի հնարեալ էր արուեստ գրականութեան նախ քան զջրհեղեղն , որպէս զգործիս երաժշտականս , որ ոչ ինչ կարևորք էին մեծապէս , » :

(Ժ) որ գրականութեան արհեստը ջրհեղեղէն առաջ գտնուած ըլլայ , ինչպէս որ ամենայն հաւանականութիւն

կայ , կ'երևնայ թէ Վոյ տապանը առած էր նաեւ զրբեր , մանաւանդ Ղաւմէն ինչուան իր ատենը եղած նահապետներուն յիշատակարանները և ազգաբանութիւնները :

Ե կարծիքով նաեւ ան հին աւանդութիւնը որ կայ , թէ Վոյ ջրհեղեղէն ետե գրբեր գրած ըլլայ ու իր նաւարկութեան պատմութիւնը , ինչպէս որ կ'ըսէ Վյորենացի Սլոմիլոգորոս փիլիսոփային բերնէն առած ' , ճշմարտութիւն մը կրնայ աւնել : Ես ո՛վ որ ընդունի թէ ջրհեղեղէն առաջ գրականութեան արհեստը գտնուած էր , պէտք է ընդունի նաեւ թէ Վոյ ալ գիտէր , որ նոյն ատենի խելացի ու հանճարեղ մարդիկներէն մէկն էր , մանաւանդ թէ առջինը : Եսով կը հետեւի որ ինչպէս արհեստներէն շատը Վոյայ ու իր տղոցը ձեռքովը ջրհեղեղէն ետե մէկէն նորէն սկսան , ասանկ ալ գրականութեան գլխաւոր ու օգտակար արհեստը :

Հ . Մ . Ս

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Խոյրդապէս — Էրդ :

ՆԱՍՆՈՑ համար խոտը երկար ատեն անմնաս պահելու համար սովորական հնարքներն են , մէյմը՝ քաղելուն պէս դեռ բաւական չի չորցած վրայէ վրայ չդիզել , որ քիչ ատենէ չսկսի տաքնալ բորբոսիլ ու փտտիլ . մէյմըն ալ քաղածը երկայն ատեն անձրեւի տակ չըթողուլ , որ թրջուելով չաւրուի և համը չկորսնայրնէ : Բայց խելացի հրնարք մը գտեր է Սքաթենման անուամբ գաւառապետ մը խոտը երկայն ատեն անմնաս պահելու , որ առանց անոր՝ միայն աս վերի ըսած զգուշութիւններով չէ կրցած առանց փտու

Թեան ու բորբոսի պահել իր խոտերը . իսկ իր գտած կերպովը պահեր է շատ տարիներ , և գտած հնարքն է այս : 100 ծանրութիւն խոտին հետը 5 ծանրութիւն աղ խառնելու է դիզելէն առաջ , ու ետքը դիզելու է խոտերը : Եւրոպա աղը միշտ սուղ ըլլալուն համար , կրնային որ աղ գործածելէն ետքը խիստ օգտակար բանի մը համար գործածեն , անոր համար շատերը զանց կ'ընեն աս գիւտս . բայց որովհետեւ արեւելք աղահամից պատճառաւ շատ տեղ աղը առատ է , և խոտն ալ աւելի հարկաւոր ու պիտանի կրնայ համարուի երկայն ձմեռներուն պատճառաւ , խոտը լաւ պահելու համար պէտք չէ խնայել աղին , երբոր ամէն ուրիշ զգուշութիւններով ալ անկարելի ըլլայ խոտը վտանգներէ պահել , որ խիստ շատ են : Ուրիշ կողմանէ ալ աղին կենդանեաց առողջութեան օգտակար ըլլալը ամէնքը փորձով գիտեն , ինչպէս նաեւ աս գիւտս հնարողն ալ կը վկայէ :

Սենք հոս ուրիշ բան մըն ալ դիտենք . խոտաճարակ կենդանիներ սովորաբար ձմեռները հիւանդութիւն մը կ'ունենան , որուն մերոնք գաւառական բաւով չեղաւ ըսեն . այսինքն հիւանդ անասնոյն լեզուի երակները սեւ արիւնով կը լեցուին , և լեզուին վրան ալ շքի պէս փշիկներ դուրս կուտայ . որով խեղճ անասունը բան մը չի կրնար ուտել , և թէ ուտելու ալ ըլլայ՝ շատ տանջուելով , կերածէն ոչ համ մը կ'առնէ և ոչ առաջ կուգայ , հապաօրէ օր կը վատուծնայ և ինչուան կը սատկի՝ թէ որ պատճառը չգիտնան և դեղը չընեն : Եւ սովորաբար աս կերպով կը բժշկեն : Սուր ածելիով մը նախ լեզուին վրայի այն սեւ երակները կը կտրեն որ բոլոր սեւ արիւնները թափին , և այն դուրս տուած փշիկներն ալ ածելիով քերելէն վերջը , աղով կենդանւոյն լեզուն լաւ մը կը շփեն : Եւսպէս ընելէն վերջը՝ մէկէն կ'առողջանայ կենդանին , կ'ուտէ կը խմէ ախորժակով , և քիչ օրուան մէջ առջի գիւտութիւնը ուժը կը գտնէ : Եւ հիւանդու-

թեանս պատճառը ինձի այսպէս հաւանական կ'երեւնայ որ խոտին անաղիութիւնն է : Արծող անասնոց չըլլար , վասն զի արծելու ժամանակ ցուկնին ինչուան գետինը հասնելով , որովհետեւ քիչ շատ միշտ աղիութիւն մը կ'ունենայ հողը , խոտոյն անաղութիւնը կը բարեխառնի , և առողջ կը մնան . իսկ գերնդիով քաղուած խոտը գրեթէ բոլորովին անաղ կը մնայ և աս հիւանդութիւնը կը պատճառէ անասնոց : Ուստի թէ որ խոտին մէջ աղ խառնուելու ըլլայ , կարծեմ որ աս վտանգէս ալ կենդանիները ազատ կը մնան :

ԲՆԱԿԱՆ ԳՒՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԼՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՆԻՃԻՐ :

ԲՆԱԿԱՆ կամ զուտ ծծումբին յատկութիւնները ասոնք են . գոյնը հասարակօրէն լեւնի դեղին է , հոտ չունի , շատ դիւրաբեկ է և շուտ կը փշրի , եւ լեքտրականութեան և ջերմութեան շատ հաղորդող է . եթէ ձեռքիդ մէջ երկար ատեն բռնես՝ քիչ մը կը տաքնայ և կը սկսի չըթրտալ՝ կոտրտելու ձայն հանել . և չուխայով շփես ու թեթեւ մարմնոց մօտիկցնես նէ՝ իսկոյն զանոնք կը քաշէ , բայց տկար կերպով . շփելէդ ետեւ պոկունքիդ դպցնես՝ դարձեալ փշուրուելու ձայն մը կը հանէ : Շուտ կը հալի , և հալելու ժամանակ կերպ կերպ գոյն կ'առնու . զոր օրինակ հարիւրամասն ջերմաչափի 107 աստիճանին կը սկսի հալիլ , կարմրագոյն դեղին կ'ըլլայ և շատ հեղուկ . 260 կամ 270 աստիճանին կը սկսի կարմիր գոյն մը առնուլ և թանձր է . 300՞ մօտ կը ցնդի և մանր շամանդաղի պէս գոլորշի կը հանէ , որ Եւրոպացիք ծծմբոյ ծաղիկ կը կոչեն , և ասոր գոյնը փայլուն դեղին է : Եթէ 107 կամ 110 աստիճանաւ ծծումբը հալեցնես ամանի մը մէջ և պաղեցրնես՝ մինչև որ հեղուկին երեսը մաշկ